Utbildningsutskottets betänkande 1982/83: 17

om vissa anslag till vuxenutbildning (prop. 1982/83: 100)

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under avsnittet Vuxenutbildning rubriken Vissa gemensamma frågor och punkterna F 2–F 4 och F 6–F 9 jämte motioner.

1. **Vissa gemensamma frågor.** Regeringen har under rubriken Vissa gemensamma frågor (s. 557–560) föreslagit riksdagen att

2. godkänna vad som i propositionen förordats beträffande anslaget Bred utbildning i datafrågor.

(Hemställan 1 behandlas under punkt 6 i detta betänkande.)

Motionerna

1982/83: 1355 av Elisabeth Fleetwood m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en uppbyggnadsplan för utbildningsradion (UR) framläggs i kommande budgetproposition innebärande överföring av i motionen exemplifierade uppgifter till UR i syfte att minska statens utgifter på utbildningsområdet.

1982/83: 1674 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till konstitutionsutskottet remitterade motionen 1982/83: 1669 – såvitt nu är i fråga yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts rörande fortsatt bred utbildning i datafrågor under budgetåret 1983/84 samt ungdomsorganisationernas roll i denna.

1982/83: 1904 av Catarina Rönnung m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen snarast utreder frågan om datautbildning i grund- och gymnasieskolan och inom vuxen- och lärarutbildningen.[1]

Utskottet

I budgetpropositionen understryks behovet av samband mellan alla slag av utbildningspolitiska insatser. Vad beträffar vuxenutbildningen erinrar föredragande statsrådet särskilt om betydelsen av att möjligheterna till samverkan mellan den kommunala vuxenutbildningen, gymnasieskolan och arbetsmarknadsutbildningen tas till vara.

I motion 1982/83: 1355 noteras att *Utbildningsradions roll* inte behandlas

[1] Yrkandet behandlas även i ett senare betänkande.

i detta sammanhang. Enligt motionärerna är det i nuvarande ekonomiska situation ytterst angeläget att de resurser som står till förfogande inom utbildningsområdet används så effektivt som möjligt. De anser att betydande besparingar skulle kunna åstadkommas om Utbildningsradions möjligheter att tillhandahålla eterburen undervisning utvecklades. En allmän utgångspunkt för motionen är således att samhällets kostnader för andra utbildningsinsatser därigenom skulle sänkas. Motionärerna föreslår att riksdagen begär att regeringen lägger fram en uppbyggnadsplan för Utbildningsradion i kommande budgetproposition i syfte att göra vissa besparingar på andra utbildningsområden. Den i motionen förordade utbyggnaden av verksamheten avser utbildningsinsatser bl. a. inom gymnasieutbildning och högskoleutbildning samt inom kommunal vuxenutbildning. Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet anföra följande.

Utbildningsradion producerar program för förskolan, ungdomsskolan och vuxenutbildningen och, i mindre omfattning, för högskolan. Enligt proposition 1975/76: 110 om radio och television i utbildningsväsendet, vilken låg till grund för riksdagsbeslutet om Utbildningsradions tillkomst, skall vuxenutbildningen, jämte förskola, prioriteras. Produktionen för vuxenutbildningen bör till sin huvuddel avse program som kan användas i studiecirklar. Vid sidan härav bör också behovet av ljud- och bildprogram för t. ex. arbetsmarknadsutbildning och kommunal vuxenutbildning uppmärksammas. Sveriges Utbildningsradio aktiebolag ingår i en koncern med Sveriges Radio aktiebolag som moderbolag. Grundläggande bestämmelser för företaget ges i de lagar och avtal inom radio- och tv-området som är tillämpliga på Utbildningsradions verksamhet.

Motionärerna förespråkar som utskottet ser det en delvis mycket långtgående omfördelning av uppgifterna mellan olika utbildningsanordnare. De förändringar som förordas skulle i fundamentala avseenden påverka verksamheten inom exempelvis studieförbunden och den kommunala vuxenutbildningen. Flera av de i motionen väckta förslagen förutsätter också en avsevärd styrning av Utbildningsradions verksamhet. Programföretagets ställning, sådan den är reglerad i lagar och avtal samt genom riksdagsbeslut, innebär emellertid att företaget är helt självständigt i sina programbeslut. Utskottet finner inte anledning förorda någon ändring av de principer som reglerar programverksamheten. Däremot delar utskottet motionärernas uppfattning att av företaget producerade ljud- och bildprogram kan fylla en väsentlig uppgift inom olika delar av utbildningsväsendet. De utvecklingsmöjligheter som finns och den nya teknik som växer fram bör därför självfallet nyttiggöras. I vilken omfattning ljud- och bildprogram skall användas i undervisningen måste dock liksom hittills beslutas utan styrning av statsmakterna. Utskottet utgår också från att Utbildningsradions roll uppmärksammas i den mer långsiktiga avvägningen mellan olika utbildningsinsatser.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83: 1355.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1981/82: 123, UbU 1981/82: 28 och 38, rskr 1981/82: 375) har ett reservationsanslag av 10 milj. kr. anvisats budgetåret 1982/83 för *bred utbildning i datafrågor*. Verksamheten är av försökskaraktär och har tillkommit efter förslag från datadelegationen, som också beslutar om användningen av 4 milj. kr. ur anslaget. Återstoden används efter beslut av skolöverstyrelsen (SÖ) för tilläggsbidrag till vissa studiecirklar som behandlar datafrågor.

I proposition 1982/83: 100 framhålls att verksamheten med bred utbildning i datafrågor nyligen och endast delvis har kommit i gång. Det finns därför enligt föredragande statsrådet ännu inte underlag för att bedöma behovet av ytterligare medel för eventuell fortsatt försöksverksamhet. Statsrådet räknar emellertid med att anslagsmedlen inte i sin helhet kommer att förbrukas under innevarande budgetår. I anslutning härtill erinras om att anslaget är reservationsvis betecknat, varför anslagna medel som inte förbrukats vid utgången av budgetåret 1982/83 kan användas senare.

Mot den angivna bakgrunden har föredragande statsrådet inte varit beredd att föreslå att ytterligare medel anslås för bred utbildning i datafrågor utan förklarar sig ha för avsikt att återkomma till regeringen i denna fråga vid ett senare tillfälle. Vidare meddelas att datadelegationen fått i uppdrag att senast den 1 maj 1983 redovisa hur delegationen har fördelat de medel som den beslutar om. Det är då enligt statsrådet lämpligt att delegationen också redovisar sin bedömning av om något ytterligare medelsbehov för särskilda insatser på detta område föreligger efter budgetåret 1982/83. I propositionen begärs riksdagens godkännande av vad som förordats beträffande bred utbildning i datafrågor.

I motiveringen till yrkande 1 i motion 1982/83: 1674 framhålls att intresset för datafrågor är stort, men att det tar tid innan insatserna får ett brett genomslag. Motionärerna anser att satsningen på bred utbildning i datafrågor riskerar att bli mindre om inte klara besked kan ges till dem som förutsätts ansvara för utbildningen. De menar därför att regeringen – i avvaktan på datadelegationens bedömning – redan i budgetpropositionen borde ha klargjort regeringens avsikt att fortsätta bidragsgivningen och att i tilläggsbudget återkomma med detaljerat förslag avseende bred utbildning i datafrågor. Vidare understryker motionärerna att ungdomsorganisationerna har en viktig roll när det gäller att i sin verksamhet diskutera och informera om datafrågor. Enligt motionen krävs det ett särskilt stöd till dessa organisationer för att de skall kunna fullgöra sin del av utbildnings- och informationsinsatserna inom dataområdet. Motionärerna förordar därför att en del av de medel som satsas på bred utbildning i datafrågor reserveras för ungdomsorganisationerna.

Utskottet erinrar om att utbildningsutskottet vid sin behandling våren 1982 av förslaget i proposition 1981/82: 123 om ett reservationsanslag till bred utbildning i datafrågor hade att ta ställning till motionsyrkanden om mera långsiktiga satsningar på bred allmänutbildning. Utskottet förklarade

sig då medvetet om att ett budgetår är en kort period när det gäller att föra ut kunskaper till en bred allmänhet på ett så tekniskt och i övrigt komplicerat område som datateknikens. Med hänsyn till att verksamheten ännu inte hade kommit i gång och till att anslaget Bred utbildning i datafrågor föreslogs bli uppfört på riksstaten som ett reservationsanslag ville utskottet emellertid inte förorda att riksdagen vid detta tillfälle närmare uttalade sig om omfattningen av och medelsbehovet för den breda datautbildningen efter budgetåret 1982/83. Utskottet förutsatte emellertid att regeringen noga följde utvecklingen och återkom till riksdagen när erfarenheter av utbildningen vunnits. Med dessa motiveringar avstyrktes då föreliggande motionsyrkanden, vilka också avslogs av riksdagen.

Utskottet vill med anledning av det nu förevarande yrkandet i motion 1982/83: 1674 något beröra hur anslaget Bred utbildning i datafrågor använts under budgetåret 1982/83.

SÖ har i enlighet med av regeringen utfärdade bestämmelser disponerat 6 milj. kr. att användas för studiecirklar i datafrågor. Därvid har till sådana studiecirklar som behandlar såväl datateknik som användningen av tekniken och konsekvenserna av denna för enskilda människor, organisationer och samhället utgått ett tilläggsbidrag om 100 kr. per studietimme för totalt högst 60000 studietimmar. Bidragen har i oktober 1982 fördelats mellan studieförbunden i förhållande till förbundens andel av studietimmar i samhällsämnen och teknik budgetåret 1980/81. De belopp studieförbunden erhållit varierar mellan 12000 kr. och 3216000 kr. I december 1982 hade enligt uppgift från SÖ endast ett begränsat antal cirklar kommit i gång. Först i april 1983 räknar SÖ med att ha en mera samlad bild av verksamhetens omfattning.

Datadelegationen disponerar 4 milj. kr. dels för delegationens egna kostnader för utvecklingsåtgärder, dels att fördela till informations-, utbildnings- och utvecklingsprojekt. Enligt regeringens föreskrifter skall minst 3,5 milj. kr. efter ansökan fördelas till organisationer, utbildningsanordnare m. fl. för kostnader i samband med information till eller utbildning av allmänheten i datafrågor. Av det senare beloppet skall minst 2,5 milj. kr. avse utvecklingsåtgärder såsom framställning av studiematerial, utbildning av cirkelledare och av utbildare, inköp av läromedel m. m.

Delegationen beslöt att efter ansökan fördela ca 1 milj. kr. till organisationer, utbildningsanordnare m. fl. vid sidan av studieförbunden för informations- och utbildningsaktiviteter avsedda att genomföras budgetåret 1982/83. Vid ansökningstidens utgång hade totalt över 140 organisationer m. fl. sökt bidrag. Ansökningarnas sammanlagda belopp översteg 20 milj. kr. Datadelegationen fördelade genom beslut den 22 december 1982 sammanlagt 915000 kr. till 26 organisationer som bidrag till informations- och utbildningsprojekt.

Efter direkta överläggningar med bl. a. studieförbunden gav datadelegationen vid årsskiftet 1982-1983 studieförbund m. fl. möjlighet att söka

bidrag till utvecklingsåtgärder när det gäller satsningen på bred utbildning i datafrågor till allmänheten. Sammanlagt står ca 2,5 milj. kr. till förfogande härför. Ansökningarnas sammanlagda belopp uppgick till drygt 6 milj. kr. Delegationen kommer inom kort att fatta beslut om fördelningen av bidraget. Utvecklingsåtgärderna beräknas till en del komma i gång under innevarande budgetår. Huvudparten av åtgärderna torde dock komma att genomföras under budgetåret 1983/84.

Datadelegationen har i en skrivelse till regeringen i oktober 1982 framfört vissa synpunkter på det statliga stödet till bred utbildning i datafrågor. Därav framgår bl. a. att delegationens avsikt är att de fördelningsprinciper som tillämpas skall innebära att satsningen på bred utbildning kommer att innehålla åtgärder som ger resultat på både kort och lång sikt. Stödet till studieförbunden på 6 milj. kr. och de ca 1 milj. kr. som delegationen fördelat till olika organisationer och utbildningsanordnare vid sidan av studieförbunden kommer på kort sikt att resultera i ett avsevärt ökat utbud av informations- och utbildningsaktiviteter för allmänheten. Aktiviteterna ökar både i fråga om volym och bredd, samtidigt som vissa grundläggande datapolitiska krav ställs på verksamheten.

Grunden för en mera långsiktig satsning på bred utbildning avses läggas med hjälp av utvecklingsåtgärder som genomförs i samarbete med datadelegationen. Därmed kommer bl. a. studieförbunden att beredas bättre möjligheter att budgetåret 1983/84 och därefter bedriva studiecirkelverksamhet inom dataområdet med den inriktning som datadelegationen förordat.

Den kortfattade redogörelsen över anslagsmedlens fördelning och användning visar att de bidrag som datadelegationen haft att fördela varit mycket eftersökta. Samtidigt står det fullständigt klart att endast ringa erfarenhet ännu vunnits när det gäller hur bidragsmedlen kunnat nyttiggöras liksom i fråga om de effekter satsningen haft. Man kan emellertid räkna med att regeringen redan senare i vår har ett betydligt bättre underlag för en bedömning av hur en bred allmänutbildning inom dataområdet på lämpligaste sätt fortsättningsvis kan stödjas.

Utskottet har uppmärksammat att datadelegationen i nämnda skrivelse till regeringen som sin mening framhållit att det är av vikt att studieförbunden också för budgetåret 1983/84 tilldelas medel för att genomföra bred utbildning i datafrågor, så att kontinuitet i den verksamhet som inleds innevarande budgetår säkras. Med hänsyn härtill och till de uttalanden utskottet gjorde vid reservationsanslagets tillkomst anser utskottet det inte påkallat att riksdagen nu framför några särskilda önskemål om den fortsatta statliga bidragsgivningen till bred utbildning i datafrågor. Utskottet avstyrker därför motion 1982/83: 1674 yrkande 1 i denna del.

Utskottet har inte kunnat finna att ungdomsorganisationerna skulle blivit sämre tillgodosedda vid datadelegationens bidragsfördelning än andra organisationer. Utskottet ser heller ingen anledning att just dessa organisationer skulle tillförsäkras någon särställning vid fördelningen av medel för

utbildning i datafrågor. Yrkande 1 i motion 1982/83: 1674 bör därför avslås av riksdagen även i den del som avser särskilda medel till ungdomsorganisationerna.

Enligt motion 1982/83: 1904 i denna del måste samhället på ett mycket aktivare sätt än hittills via bl. a. bildningsorganisationerna tillmötesgå det mycket stora behov som föreligger av utbildning och vidareutbildning inom dataområdet. Motionärerna önskar att frågan om sådan utbildning inom bl. a. vuxenutbildningen snarast utreds.

Enligt utskottets mening bör den satsning på bred utbildning i datafrågor som inletts detta budgetår och vilken i allt väsentligt inriktats på vuxna studiedeltagare utvärderas innan man överväger behovet av särskilda utredningsinsatser inom området. Utskottet föreslår av detta skäl att motion 1982/83: 1904 i denna del avslås av riksdagen.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande en uppbyggnadsplan för Utbildningsradion avslår motion 1982/83: 1355,
2. att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 1674 yrkande 1 i denna del godkänner vad som förordats i proposition 1982/83: 100 beträffande anslaget Bred utbildning i datafrågor,
3. att riksdagen beträffande ett uttalande om ungdomsorganisationernas roll i datautbildningen avslår motion 1982/83: 1674 yrkande 1 i denna del,
4. att riksdagen beträffande utredning om datautbildning i vuxenutbildningen avslår motion 1982/83: 1904 i denna del.

2. **Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt F 2 (s. 563–565) och hemställer

att riksdagen till *Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 12 325 000 kr.

3. **Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt F 3 (s. 565–566) och hemställer

att riksdagen till *Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 5 069 000 kr.

4. **Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m.** Regeringen har under punkt F 4 (s. 567–573) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen förordats om undervisningstimmar i grundutbildning för vuxna och kommunal vuxenutbildning,

2. bemyndiga regeringen att fördela undervisningstimmarna inom kommunal vuxenutbildning på olika etapper i enlighet med vad som förordats i propositionen,

3. bemyndiga regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – öka antalet undervisningstimmar i kommunal vuxenutbildning för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa,

4. godkänna vad som i propositionen förordats om bidrag till lokal skolutveckling,

5. till Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m. för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 722 149 000 kr.

Motionen

1982/83: 948 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs rörande prioritering av arbetsmarknadsinriktad utbildning inom kommunal vuxenutbildning.

Utskottet

Regeringen föreslår att samma *antal undervisningstimmar* får disponeras för kurser inom kommunal vuxenutbildning (komvux) budgetåret 1983/84 som under innevarande budgetår, nämligen 920 000 timmar för grundskolkurser, 965 000 timmar för teoretiska gymnasieskolkurser och 771 000 timmar för yrkesinriktade gymnasieskolkurser (inkl. särskilda yrkesinriktade kurser). Även för grundutbildningen för vuxna (grundvux) förordas oförändrat antal undervisningstimmar eller 1 234 000.

Sedan budgetåret 1978/79 har regeringen enligt riksdagens bemyndigande kunnat utöka antalet undervisningstimmar i kommunal vuxenutbildning för att bereda *utbildningsmöjligheter för arbetslösa*. I propositionen begärs nu motsvarande bemyndigande för budgetåret 1983/84.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om undervisningstimmar i kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna samt bemyndigar regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – öka antalet undervisningstimmar i kommunal vuxenutbildning för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa.

I motion 1982/83: 948 (yrkande 24) framhålls att det är en viktig uppgift för den kommunala vuxenutbildningen att stärka den enskilde individens ställning på arbetsmarknaden. Med denna motivering hemställs i motionen att riksdagen ger till känna för regeringen att *arbetsmarknadsinriktad utbildning* skall prioriteras.

De senaste åren har antalet undervisningstimmar för grundskolkurser och för teoretiska gymnasieskolkurser minskat, medan antalet undervisningstimmar för yrkesinriktade gymnasieskolkurser haft en i stort sett oförändrad volym. I detta avseende kan den arbetsmarknadsinriktade utbildningen inom komvux således redan sägas vara prioriterad. Härtill

kommer att yrkesinriktade kurser för arbetslösa anordnats under budgetåren 1978/79–1981/82. Vidare vill utskottet erinra om att resurstilldelningen i olika avseenden förbättrats för den av motionärerna åsyftade utbildningen. Sålunda har fr. o. m. innevarande budgetår dels skolledarresurserna för yrkesinriktad utbildning förstärkts, dels en höjning gjorts av det schablontillägg som utgår för stödundervisning, studiehandledning samt studie- och yrkesorientering.

Av skolöverstyrelsens (SÖ:s) anslagsframställning framgår att SÖ fäster stor vikt vid att få till stånd ett differentierat utbud av yrkesinriktade kurser. Det framhålls också att, liksom hittills, kurser för korttidsutbildade och arbetsmarknadsinriktade kurser bör prioriteras i det fortsatta arbetet med fördelningen av undervisningsresurser. Enligt uppgift har SÖ vidare vid omfördelning inom totalramen ökat antalet undervisningstimmar för yrkesinriktad utbildning. Därtill kommer att SÖ i syfte att förbättra den yrkesinriktade utbildningen bedriver ett omfattande läroplansarbete i nära samverkan med arbetsmarknadens parter.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet det inte erforderligt med något särskilt uttalande av riksdagen i fråga om prioritering av arbetsmarknadsinriktad utbildning. Utskottet avstyrker därför yrkande 24 i motion 1982/83: 948.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1980/81: 203, UbU 1981/82: 1, rskr 1981/82: 46) gäller fr. o. m. läsåret 1982/83 en särskild läroplan för komvux (Lvux 82). Genom Lvux 82 har grunden lagts för ett s. k. etappsystem i komvux. Riksdagen har beslutat att etappsystemet skall byggas ut (prop. 1982/83: 2, UbU 1982/83: 2, rskr 1982/83: 61). Antalet etapper i varje ämne skall vara högst fyra. Varje etapp skall leda till en bestämd nivå, som i princip motsvarar viss kompetens enligt läroplanerna för ungdomsskolan. Därvid avses etapp 1 motsvara grundskolans högstadium samt etapperna 2 och 3 ett- och tvååriga resp. treåriga studiegångar i gymnasieskolan. Etapp 4 är en avslutande etapp i vissa mycket omfattande studiegångar i gymnasieskolan inkl. högre specialkurser. Etapp 1 tillämpas fr. o. m. läsåret 1982/83 och de återstående etapperna skall införas fr. o. m. läsåret 1983/84.

SÖ har föreslagit ett *nytt system för fördelning av undervisningstimmar*. Förslaget utgår från det nyss nämnda etappsystemet. Föredragande statsrådet räknar med att det först under våren 1983 kommer att föreligga ett underlag för en fördelning enligt SÖ:s förslag. I propositionen hemställs därför att riksdagen bemyndigar regeringen att fördela undervisningstimmarna inom komvux på de olika etapperna. Därvid avses den av utskottet i det föregående tillstyrkta timfördelningen, vilken beräknats enligt hittills tillämpad modell, få tjäna som riktlinje för vilket antal undervisningstimmar som bör hänföras till de olika etapperna. Utskottet tillstyrker att regeringen ges det begärda bemyndigandet.

Statsbidrag till lokal skolutveckling beräknas f. n. endast under grundskol- och gymnasieskolanslagen. Omfattningen av komvux och grundvux i en kommun påverkar inte det belopp som utgår till kommunerna. Bidraget skall dock användas inom såväl grundskolan och gymnasieskolan som komvux och grundvux. I propositionen föreslås att bidrag till lokal skolutveckling tas upp även under anslaget till kommunal vuxenutbildning. För detta ändamål beräknas 7 193 000 kr. Statsbidrag till kommunerna till lokal skolutveckling bör enligt förslaget fr. o. m. den 1 juli 1983 utgå med en viss av regeringen bestämd procentsats av statsbidraget till komvux och grundvux. Härvid bör enligt propositionen de principer som nu tillämpas för gymnasieskolan i stort sett följas. Utskottet har ingen erinran mot vad som föreslagits på denna punkt.

Utskottet har i övrigt inte något att erinra mot vad som förordats under anslaget och hemställer

1. att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1982/83: 100 om undervisningstimmar i grundutbildning för vuxna och i kommunal vuxenutbildning,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – öka antalet undervisningstimmar i kommunal vuxenutbildning för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa,
3. att riksdagen beträffande ett uttalande om prioritering av arbetsmarknadsinriktad utbildning avslår motion 1982/83: 948 yrkande 24,
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att fördela undervisningstimmarna inom kommunal vuxenutbildning på utbildningsetapper i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
5. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1982/83: 100 förordats om bidrag till lokal skolutveckling,
6. att riksdagen till *Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 722 149 000 kr.

5. **Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.** Regeringen har under punkt F 6 (s. 579–581) föreslagit riksdagen att till Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 89 667 000 kr.

Motionerna

1982/83: 663 av Gunnel Liljegren (m) och Birgitta Rydle (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder i syfte att tillvarata flyktingars utbildning och yrkeserfarenhet.[1]

[1] Yrkandet behandlas även i ett senare betänkande.

1982/83: 683 av Ola Ullsten m. fl. (fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

3 e) att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad i motionen anförts om förbättrad svenskundervisning för hemarbetande invandrarkvinnor.[1]

1982/83: 849 av Karin Andersson m. fl. (c) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till arbetsmarknadsutskottet remitterade motionen 1982/83: 847 – såvitt nu är i fråga yrkas

4. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om en intensifierad svenskundervisning för invandrare med högre teoretisk utbildning i anslutning till kommande proposition om svenskundervisning för invandrare.

1982/83: 1610 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

2 f) att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ändring av lagen (1972: 650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare, innebärande att det kommunala skolväsendet åläggs hela ansvaret för svenskundervisning för invandrare.[1]

1982/83: 2119 av Rolf Wirtén (fp) och Eric Hägelmark (fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

1. att riksdagen beslutar om en reformerad undervisning i svenska för invandrare (SFI) enligt motionens riktlinjer.

1982/83: 2174 av Per Unckel m. fl. (m) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

12. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att undervisningen i svenska för invandrare för budgetåret 1983/84 får omfatta sammanlagt högst 400 000 studietimmar, varav 40 000 studietimmar lagbunden undervisning,

13. att riksdagen beslutar att till Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 72 667 000 kr.

Utskottet

För undervisning i svenska språket med samhällsorientering får innevarande budgetår disponeras högst 625 000 studietimmar. Av dessa får 125 000 studietimmar användas för undervisning som är en följd av lagstiftning (s. k. lagbunden undervisning) och 500 000 studietimmar för övrig invandrarundervisning. Därtill får högst 13 000 studietimmar disponeras för särskild samhällsundervisning inkl. studiecirklar i sömnad, matlagning m. m.

I budgetpropositionen föreslås en minskning av antalet undervisningstimmar jämfört med vad som budgeterats för innevarande budgetår. Sålunda förordas 50 000 studietimmar för den lagbundna undervisningen och

[1] Övriga yrkanden i motionen behandlas av arbetsmarknadsutskottet.

437 000 studietimmar för övrig undervisning. För s. k. särskild samhällsundervisning beräknas medel för oförändrat 13 000 studietimmar. Totalt sett innebär förslaget en minskning från 638 000 till 500 000 studietimmar.

I motion 1982/83: 2174 hävdas att de timantal som beräknats i budgetpropositionen är för höga med hänsyn främst till nedgången i arbetskraftsinvandringen. Motionärerna föreslår en begränsning till sammanlagt 400 000 studietimmar, varav 40 000 timmar lagbunden undervisning. Enligt motionen innebär en sådan reducering av timantalet att anslagsbehovet minskar med 17 milj. kr.

Enligt utskottets uppfattning är den verksamhetsvolym som ligger till grund för regeringens anslagsberäkning lämpligt avvägd med hänsyn till den kända och förväntade utvecklingen av verksamhetens omfattning. Utskottet finner därför inte anledning att tillstyrka förslaget i motion 1982/83: 2174 om en ännu längre gående reducering av timantalet. Utskottet föreslår att riksdagen avstyrker yrkandena 12 och 13 i motionen och godkänner regeringens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1983/84.

De övriga motioner utskottet behandlar under förevarande anslagspunkt tar alla sikte på framtida förändringar av undervisningen för invandrare i svenska språket (SFI). I motion 1982/83: 2119 (yrkande 1) föreslås att riksdagen beslutar om en reformerad SFI-undervisning i huvudsak enligt den s. k. SFI-kommitténs (A 1978: 07) förslag. Motion 1982/83: 683 i nu aktuell del tar upp frågan om förbättrad svenskundervisning för hemarbetande invandrarkvinnor (yrkande 3 e). Huvudmannaskapet för undervisningen behandlas i motion 1982/83: 1610 (yrkande 2 f). Motionerna 1982/83: 849 och 1982/83: 663, slutligen, avser såvitt nu är i fråga svenskundervisning för invandrare med högre teoretisk utbildning.

SFI-kommittén, som haft i uppdrag att göra en översyn av svenskundervisningen m. m. för invandrare, avlämnade i slutet av år 1981 sina överväganden och förslag (SOU 1981: 86 och 87). Frågan om en reformering av SFI-verksamheten bereds enligt proposition 1982/83: 100 (bil. 12) inom regeringskansliet. Remissyttrandena över kommitténs förslag anges uppvisa en splittrad bild, främst vad gäller frågan om huvudman för verksamheten. Regeringen har mot denna bakgrund tillkallat en särskild beredningsgrupp med uppdrag att skyndsamt bearbeta SFI-kommitténs och remissinstansernas förslag och synpunkter.

Utskottet kan konstatera att samtliga nyss angivna motionsyrkanden behandlar frågor som legat inom ramen för SFI-kommitténs arbete och som därför kan förväntas bli föremål för prövning vid regeringens beredning av kommitténs förslag. Enligt utskottets mening är det angeläget att den beredning som pågår inom regeringskansliet utförs skyndsamt och att regeringen snarast möjligt förelägger riksdagen de förslag beredningsarbetet resulterar i. I avvaktan härpå bör riksdagen inte göra några särskilda uttalanden med anledning av nu förevarande motioner. Utskottet föreslår

alltså att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 663, 1982/83: 683, 1982/83: 849, 1982/83: 1610 och 1982/83: 2119 i nu behandlade delar.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 2174 yrkandena 12 och 13 till *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 89 667 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande utbildning i svenska avslår motion 1982/83: 663 i denna del,
3. att riksdagen beträffande svenskundervisning för hemarbetande invandrarkvinnor avslår motion 1982/83: 683 yrkande 3 e,
4. att riksdagen beträffande svenskundervisning för invandrare med högre teoretisk utbildning avslår motion 1982/83: 849 yrkande 4,
5. att riksdagen beträffande huvudmannaskapet för svenskundervisning för invandrare avslår motion 1982/83: 1610 yrkande 2 f,
6. att riksdagen beträffande reformerad svenskundervisning för invandrare avslår motion 1982/83: 2119 yrkande 1.

6. **Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.** Regeringen har under rubriken Vissa gemensamma frågor (s. 557–560) föreslagit riksdagen att godkänna vad som i propositionen förordats beträffande anslaget Lån till byggnadsarbeten vid folkhögskolor.

Vidare har regeringen under punkt F 7 (s. 581–588) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har förordats om ändringar i statsbidragsreglerna,
2. bemyndiga regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – få anordna vissa kurser för arbetslös ungdom på folkhögskolor,
3. godkänna vad som i propositionen har förordats om vissa särskilda regler om ålderskrav m. m. skall gälla permanent,
4. godkänna vad som i propositionen har förordats om folkhögskolans undervisningsvolym,
5. till Bidrag till driften av folkhögskolor m. m. för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 405 165 000 kr.

Motionerna

1982/83: 948 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs rörande inriktningen av folkhögskolan.

1982/83: 954 av Lars Hjertén m. fl. (m, c, fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen

anförts om särskilt de rörelseägda folkhögskolornas svårigheter, speciellt när det gäller att möjliggöra nödvändiga byggnadsinvesteringar.

1982/83: 1353 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att till Bidrag till driften av folkhögskolor m. m. anvisa ett förslagsanslag av 405 165 400 kr.

1982/83: 1365 av Lilly Hansson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om förstärkta resurser till alpina linjen vid Storumans folkhögskola.

1982/83: 1385 av Björn Samuelson m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar att landets folkhögskoleelever bör beredas försäkringsskydd vid personskada eller sjukdom genom att folkhögskolornas styrelser åläggs teckna försäkringar för eleverna och hemställer hos regeringen om förslag härom,
2. att riksdagen till Bidrag till driften av folkhögskolor m. m. för budgetåret 1983/84 anvisar ett med 2 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag.

1982/83: 1905 av Catarina Rönnung m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen ger rörelsefolkhögskolorna möjligheter att erhålla statliga byggnadslån med låg ränta.

1982/83: 1910 av Olle Svensson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om självständighet för Folkhögskolan i Nyköping.

Utskottet

Enligt folkhögskoleförordningen (1977: 551) skall folkhögskola som förklarats berättigad till statsbidrag ha till uppgift att främja allmän medborgerlig bildning. *Verksamheten vid folkhögskolan* skall till innehåll och form vara sådan att den ökar de studerandes medvetenhet om sina egna och omvärldens villkor, vidgar deras förmåga att känna och uppleva samt utvecklar deras kritiska omdöme, självständighet och samarbetsförmåga. Den skall vidare öka deras möjligheter att vara skapande samt stärka deras vilja och förmåga att i solidaritet med andra aktivt påverka arbetsliv och samhälle. Under förutsättning att utbildningen uppfyller dessa villkor kan folkhögskolan även ge yrkesinriktad utbildning, om än i begränsad omfattning. I dag ges yrkesinriktad utbildning främst inom folkhögskolornas fritidsledarlinjer.

Varje folkhögskola får inom ramen för de allmänna föreskrifterna själv bestämma om sin verksamhet med hänsyn till skolans ideologiska och kunskapsmässiga inriktning. Verksamheten skall bedrivas i en anda av tolerans och respekt för oliktänkande samt utformas så att allsidighet i undervisningen eftersträvas.

Med hänvisning till den här redovisade inledningen till folkhögskoleför-

ordningen anser utskottet att riksdagen inte behöver göra något sådant uttalande om folkhögskolans betydelse, inriktning, frihet m. m. som begärs i motion 1982/83: 948. Riksdagen bör således avslå yrkande 26 i motionen.

Ett nytt statsbidragssystem för folkhögskolorna infördes år 1977 (prop. 1976/77: 55; UbU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 318). Den nya konstruktionen av statsbidraget innebär en friare resursanvändning vid skolorna och förenklar det administrativa arbetet vid både skolorna och skolöverstyrelsen (SÖ). I det nya statsbidragssystemet ersätter ett nytt schablonbidrag de tidigare bidragen till lärarlöner, kringpersonal m. m. samt bidragen till byggnadsarbeten och till finansiella kostnader (saneringsbidrag). Utöver schablonbidraget finns övergångsvis ett tilläggsbidrag till byggnadsarbeten kvar t. o. m. den 30 juni 1985 att fördelas till skolor som ansökt om byggnadsbidrag före den 1 oktober 1976. Eftersom det särskilda byggnadsbidraget tidigare hade fördelats endast till vissa folkhögskolor, främst rörelsefolkhögskolor, kunde schabloniseringen innebära en försämring av sådana folkhögskolors möjligheter att i fortsättningen finansiera byggnadsprojekt. För att motverka detta inrättades en särskild lånefond för byggnadsarbeten vid folkhögskolor. Räntan skulle vara densamma som för statens övriga utlåningsfonder. Första året disponerade fonden 12 milj. kr. Lån fick utgå med högst 55 % av kostnaderna för de byggnadsarbeten lånet avsåg och inte överskrida 2 milj. kr. I förra årets budgetproposition redovisades under reservationsanslaget *Lån till byggnadsarbeten vid folkhögskolor* en reservation på närmare 34 milj. kr. Det fanns samtidigt ansökningar om lån på sammanlagt 3,7 milj. kr. Mot denna bakgrund minskades reservationen med 30 milj. kr. (prop. 1981/82: 100, UbU 1981/82: 12, rskr 1981/82: 191).

I årets budgetproposition anförs att det särskilda anslaget Lån till byggnadsarbeten vid folkhögskolor synes sakna egentlig betydelse. Därför förordas att anslaget avskaffas. Riksdagen föreslås godkänna denna åtgärd.

I två motioner, 1982/83: 954 och 1982/83: 1905, behandlas folkhögskolornas möjlighet att få fördelaktiga lån till låg ränta till byggnadsarbeten. I båda motionerna erinras om att det tidigare byggnadsbidraget motsvarade ca 4 % av det schablonbidrag som infördes år 1977. Motionärerna hävdar att denna andel minskat sedan dess på grund av förändringar i beräkningsunderlaget för schablonbidraget. Då byggnads- och renoveringskostnaderna dessutom ökat har situationen för främst rörelsefolkhögskolorna blivit besvärlig. I motion 1982/83: 954 yrkas att riksdagen skall ge detta till känna för regeringen. I motion 1982/83: 1905 begärs uttryckligen möjligheter för rörelsefolkhögskolorna att få statliga byggnadslån till låg ränta.

Utskottet ser inte några möjligheter att i dagens statsfinansiella läge erbjuda särskilt folkhögskolorna lån till låg ränta för att lösa deras byggnads- och renoveringsproblem. För de lån med garanterad ränta som finns för bostadsbyggande höjs f. ö. räntan successivt. Utskottet föreslår att

riksdagen med det anförda avslår motionerna 1982/83:954 och 1982/83: 1905. Utskottet har inget att erinra mot att anslaget Lån till byggnadsarbeten vid folkhögskolor avskaffas på de grunder som anförts i budgetpropositionen.

Med hänvisning till det statsfinansiella läget föreslår regeringen att en ram skall fastställas för *undervisningsvolymen* vid de statsunderstödda folkhögskolorna. Volymen bör enligt föredragande statsrådet i princip läggas fast vid den faktiska volymen budgetåret 1981/82 både totalt och för varje enskild folkhögskola. Om en folkhögskola inte kan utnyttja sin ram bör SÖ få besluta att de överblivna bidragsgrundande elevveckorna får utnyttjas som bidragsunderlag vid någon annan folkhögskola. Den totala ramen får dock inte ökas genom sådana omfördelningar. SÖ föreslås dessutom få disponera ytterligare 10000 bidragsgrundande elevveckor. Denna extra kvot skall SÖ kunna fördela exempelvis till sådana skolor som av olika skäl, t. ex. om- eller nybyggnation, tillfälligt dragit ned sin verksamhet budgetåret 1981/82. Den extra resursen skall också kunna användas för skolor som t. ex. nyligen blivit självständiga och successivt håller på att bygga upp sin verksamhet med långa kurser.

Ytterligare ett exempel på användning av den extra kvoten nämns. Detta exempel avser de folkhögskolor som fick särskilda statsbidragsvillkor fr. o. m. innevarande budgetår under förutsättning att de delades, nämligen Mariannelunds folkhögskola och dess externa verksamhet vid Viebäcksskolan och Nordens folkhögskola Biskops-Arnö och dess externa verksamhet vid Skeppsholmens folkhögskola, Sjöfolkhögskolan. Det ankom på huvudmännen för Mariannelunds folkhögskola och Nordens folkhögskola Biskops-Arnö att avgöra om resp. skola skulle delas på dessa särskilda statsbidragsvillkor. Huvudmannen för Mariannelunds folkhögskola har beslutat om självständighet för Viebäcksskolan som har samma huvudman. Däremot bedrivs verksamheten vid Skeppsholmens folkhögskola, Sjöfolkhögskolan – som har annan huvudman än moderskolan – även budgetåret 1982/83 som extern verksamhet inom ramen för den totala verksamheten vid Nordens folkhögskola Biskops-Arnö. I budgetpropositionen föreslår regeringen att Skeppsholmens folkhögskola, Sjöfolkhögskolan, skall bli självständig fr. o. m. budgetåret 1983/84 och att de fyra aktuella folkhögskolorna skall få samma statsbidragsvillkor som övriga statsbidragsberättigade folkhögskolor i landet. Den förordade begränsningen av alla folkhögskolors verksamhet budgetåret 1983/84 till den faktiska volymen budgetåret 1981/82 skall också gälla dessa fyra skolor. Enligt föredragande statsrådet omfattade verksamheten vid Mariannelunds folkhögskola budgetåret 1981/82 totalt 11093 elevveckor, varav 5336 avsåg Viebäcksskolan. Vid Nordens folkhögskola Biskops-Arnö var den totala volymen 5053, varav 2140 avsåg Skeppsholmens folkhögskola, Sjöfolkhögskolan.

Utskottet vill med anledning av förslagen om undervisningsvolym anföra följande.

Med hänvisning till att besparingar måste göras även på vuxenutbildningens område framhölls år 1981 i proposition 1980/81: 100 att huvudmännen för folkhögskolorna noga borde pröva omfattningen av verksamheten och undvika en expansion. Riksdagen hade inget att invända mot detta uttalande (UbU 1980/81:35 p. 1, rskr 1980/81:389). Utskottet har inte något att erinra mot att en ram fastställs för verksamheten vid folkhögskolorna budgetåret 1983/84 eller mot att denna ram begränsar verksamheten till den faktiska volymen budgetåret 1981/82 kompletterad med den föreslagna extra kvoten om 10000 elevveckor till SÖ:s disposition. Utskottet anser också att riksdagen bör godkänna att Skeppsholmens folkhögskola, Sjöfolkhögskolan, fr. o. m. budgetåret 1983/84 får statsbidrag som självständig folkhögskola enligt 83 § folkhögskoleförordningen och att dessa statsbidragsregler skall gälla även för de redan självständiga Mariannelunds folkhögskola, Viebäcksskolan och Nordens folkhögskola Biskops-Arnö. Utskottet har erfarit att den i proposition 1982/83: 100 föreslagna delningen av Nordens folkhögskola Biskops-Arnö och begränsningen av denna skolas undervisningsvolym till den undervisning som läsåret 1981/82 varit förlagd på Biskops-Arnö kan komma att medföra avsevärda problem för skolans fortsatta verksamhet. Skolan har tidigt planerat och utgått från att den inom sin totala volym skulle kunna ersätta den av skolan stödda externa verksamheten på Skeppsholmen – som har annan huvudman – med egen verksamhet av annat slag förlagd till Biskops-Arnö. Utskottet utgår från att SÖ beaktar Nordens folkhögskolas behov vid fördelningen av den extra kvoten om 10000 elevveckor.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen godkänner vad som förordats i budgetpropositionen om folkhögskolornas undervisningsvolym budgetåret 1983/84.

I anslagsframställningen för budgetåret 1983/84 anmäler SÖ att framställningar om inrättande av självständiga folkhögskolor kommit in från fem olika organisationer, däribland från Stiftelsen Nyköpings folkhögskola. SÖ har dock avstått från att föra fram förslag om någon av dessa fem och för budgetåret 1983/84 prioriterat fullt statsbidrag som självständiga folkhögskolor till Mariannelunds folkhögskola, Viebäcksskolan, Nordens folkhögskola Biskops-Arnö och Skeppsholmens folkhögskola, Sjöfolkhögskolan.

I motion 1982/83: 1910 yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna att Stensunds folkhögskolas Nyköpingsavdelning bör få statsbidrag som *självständig folkhögskola*. Motionärerna redovisar Nyköpingsavdelningens omfattning och mångåriga verksamhet samt att TBV Södermanland, Nyköpingsortens ABF samt LO-sektionen i Södra Södermanland bildat en stiftelse för att överta verksamheten i Nyköping och driva den som Nykö-

pings folkhögskola. Denna folkhögskola skulle bli den första där TBV är delaktig i huvudmannaskapet.

Utskottet anser att frågan om självständighet för Nyköpings folkhögskola, som motsvarar ungefär hälften av Stensunds folkhögskolas totala volym om ca 8000 elevveckor per år, får prövas i vanlig ordning i det kommande budgetarbetet inför budgetåret 1984/85. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1982/83: 1910.

Sedan budgetåret 1980/81 anordnas korta anpassningskurser vid folkhögskolor för synskadade och i anslutning härtill heminstruktörsutbildning. För de extra kostnader som är förknippade med dessa kurser anvisades 4,3 milj. kr. budgetåret 1980/81 och 4 515 000 kr. innevarande budgetår. Vid *medelsberäkningen* föreslås i budgetpropositionen – i enlighet med SÖ:s anslagsframställning – ett oförändrat belopp.

I motion 1982/83: 1353 yrkas att anslaget till driften av folkhögskolor skall höjas med 400 000 kr. för att bidraget till *anpassningskurser för synskadade* och heminstruktörskurser skall kunna höjas. Höjningen motiveras med att bidraget måste få behålla sitt realvärde och med att flera skolor nu bedriver sådan verksamhet.

Utskottet föreslår att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 1353 bör anvisa de av SÖ i anslagsframställningen begärda och av regeringen föreslagna medlen för anpassningskurser för synskadade m. m.

Riksdagen bör enligt motion 1982/83: 1365 ge regeringen till känna att 100 000 kr. bör tillföras Storumans folkhögskola för kostnader i samband med skolans externa verksamhet med en *alpin linje* förlagd till Tärnaby. Denna treåriga linje är upplagd så att dess teoretiska innehåll ungefär motsvarar gymnasieskolans tvååriga sociala linje till vilket kommer träning i utförsåkning. Den alpina sporten kräver individualiserad träning, vilket enligt motionärerna motiverar ett extra bidrag.

Teoretiska studier kombinerade med träning i olika idrottsgrenar förekommer vid flera folkhögskolor. Det ingår i folkhögskolans frihet att välja uppläggning av kurserna och att inom givna ramar disponera statsbidraget för den utbildning och på det sätt som folkhögskolan väljer. Det är enligt utskottets mening inte rimligt att bland alla de idrottslinjer som finns vid folkhögskolorna bevilja viss linje extra stöd. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1982/83: 1365.

Enligt motion 1982/83: 1385 skall riksdagen anvisa 2 milj. kr. under anslaget till driften av folkhögskolor utöver vad som föreslås i budgetpropositionen att användas till *försäkring av folkhögskoleeleverna* mot personskada och sjukdom (yrkande 2). Folkhögskolornas styrelser bör åläggas att teckna sådana försäkringar och regeringen bör förelägga riksdagen förslag härom (yrkande 1).

Studiestödsutredningen (U 1975: 16) föreslog i sitt betänkande (Ds U 1981: 11) Studiestöd en form av sjukförsäkring för studerande som är 16–

19 år och har studiehjälp, för vissa studerande med studiehjälp som fyllt 18 år och har sin ekonomi skild från föräldrarna samt för studerande över 19 år som har studiemedel. Utredningen föreslog också införande av en personskadeförsäkring av studerande i skolor som berättigar till studiehjälp och studiemedel. Elever vid folkhögskolor omfattas således av förslagen. Utredningens förslag bereds f. n. inom regeringskansliet och en proposition planeras föreläggas riksdagen under våren 1983.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 1385.

Utskottet har inte något att erinra mot medelsberäkningarna i övrigt under anslaget och föreslår att riksdagen anvisar de av regeringen begärda medlen. Utskottet föreslår också att riksdagen godkänner vad som i övrigt har förordats under detta anslag.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande uttalande om folkhögskolornas betydelse, inriktning, frihet m. m. avslår motion 1982/83: 948 yrkande 26,
2. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1982/83: 100 förordats beträffande anslaget Lån till byggnadsarbeten vid folkhögskolor,
3. att riksdagen beträffande uttalande om lån till låg ränta för byggnadsarbeten vid folkhögskolor m. m. avslår motionerna 1982/83: 954 och 1982/83: 1905,
4. att riksdagen beträffande statsbidrag som självständig folkhögskola till Skeppsholmens folkhögskola, Sjöfolkhögskolan, godkänner vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
5. att riksdagen beträffande statsbidrag till Mariannelunds folkhögskola, Viebäcksskolan och Nordens folkhögskola Biskops-Arnö godkänner vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
6. att riksdagen beträffande folkhögskolans undervisningsvolym godkänner vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
7. att riksdagen beträffande uttalande om statsbidrag som självständig folkhögskola för Stensunds folkhögskolas Nyköpingsavdelning avslår motion 1982/83: 1910,
8. att riksdagen beträffande ändringar i statsbidragsreglerna i övrigt godkänner vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
9. att riksdagen bemyndigar regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – få anordna vissa kurser för arbetslös ungdom på folkhögskolor,
10. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1982/83: 100 förordats om att vissa särskilda regler om ålderskrav m. m. skall gälla permanent,

11. att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:100 och med avslag på motionerna 1982/83:1353, 1982/83:1365 och 1982/83:1385 till *Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 405 165 000 kr.

7. **Bidrag till viss central kursverksamhet.** Regeringen har under punkt F 8 (s. 588–590) föreslagit riksdagen att

1. godkänna att 33 000 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1983/84 används till att finansiera anslaget,

2. godkänna vad som i propositionen har förordats om ändringar i statsbidragsreglerna,

3. till Bidrag till viss central kursverksamhet för budgetåret 1983/84 anvisa ett anslag av 33 000 000 kr.

Motionerna

1982/83:593 av Ove Karlsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar anhålla att regeringen framlägger förslag om statsbidrag till de konsumentkooperativa organisationernas kursverksamhet.

1982/83:1350 av Lars Ahlström m. fl. (m, c, fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att bidragsberättigad kurs även kan omfatta mindre än 5 dagar,

2. att riksdagen beslutar att bidraget per organisation för budgetåret 1983/84 bör fastställas till den genomsnittliga procentuella andel av det totala bidrag som beviljats till resp. organisation de senaste tre åren.

1982/83:2174 av Per Unckel m. fl. (m) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

14. att riksdagen beslutar att uttala att anslaget Bidrag till viss central kursverksamhet successivt skall avvecklas,

15. att riksdagen beslutar att godkänna att 24 750 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1983/84 används för att finansiera anslaget Bidrag till viss central kursverksamhet,

16. att riksdagen beslutar att till Bidrag till viss central kursverksamhet för budgetåret 1983/84 anvisa ett anslag av 24 750 000 kr.

Utskottet

Fr. o. m. budgetåret 1970/71 utgår statsbidrag till löntagarorganisationerna för deras centrala kursverksamhet. Vidare utgår numera motsvarande bidrag till central kursverksamhet inom Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund samt Sveriges hantverks- och industriorganisation – Familjeföretagen. För budgetåret 1982/83 utgår statsbidrag för högst lika många kurser som har redovisats för budgetåret 1980/81. Anslaget finansieras i sin helhet genom medel som inflyter från vuxenutbildningsavgiften.

Regeringens förslag till medelsanvisning för nästa budgetåret innebär en treprocentig uppräkning av anslaget. I motion 1982/83: 2174 hävdas att organisationerna själva bör svara för kostnaderna för sin kursverksamhet. Förevarande anslag bör därför successivt avvecklas. Som ett första steg i avvecklingen föreslår motionärerna att det av regeringen för nästa budgetår beräknade anslagsbeloppet om 33 000 000 kr. reduceras med 25 % eller med 8 250 000 kr. Sistnämnda belopp bör enligt motionärerna tillföras anslaget Bidrag till studieförbunden m. m.

Enligt utskottets uppfattning är det statliga stödet till central kursverksamhet betydelsefullt för de bidragsberättigade organisationerna. Utskottet finner inte anledning förorda en avveckling och reducering av statsbidraget i enlighet med yrkandena 14, 15 och 16 i motion 1982/83: 2174. Utskottet avstyrker alltså dessa motionsyrkanden och föreslår att riksdagen för nästa budgetår anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet.

Statsbidrag för central kursverksamhet utgår enligt tämligen detaljerade bestämmelser som finns angivna i förordningen (1970: 272) om statsbidrag till löntagarorganisationernas centrala verksamhet. I budgetpropositionen föreslås att statsbidraget fr. o. m. 1983/84 skall utgå i form av ett fast bidrag per organisation. Sålunda erhållet belopp bör enligt förslaget varje organisation själv få disponera för central kursverksamhet enligt nämnda förordning på det sätt som organisationen finner lämpligast, och den nu gällande detaljregleringen bör avskaffas. Enligt propositionen bör bidraget per organisation för budgetåret 1983/84 fastställas av regeringen till den genomsnittliga procentuella andel av det totala bidraget som utgått till resp. organisation under de senaste tre budgetåren.

I motion 1982/83: 1350 (yrkande 2) kritiseras den föreslagna fördelningsmetodiken eftersom den anses medföra nackdelar för de bidragsberättigade näringslivsorganisationerna. Eftersom dessa av olika skäl – de olika detaljbestämmelserna anges vara några – inte kunnat utnyttja bidragen fullt ut skulle den i propositionen förordade beräkningsgrunden ge organisationerna ett mindre fast bidrag än om fördelningen grundats på det belopp som beviljats resp. organisation under de senaste tre åren.

Enligt vad utskottet inhämtat är den av skolöverstyrelsen tillämpade metoden för fördelning av statsbidraget inte sådan att något "beviljat" belopp fastställs före kursernas genomförande. Bidrag för kurser rekvireras av organisationerna halvårsvis i efterskott och bidragsbeloppets storlek blir beroende av redovisat antal kurser, antal kursdeltagare samt kostnader för resor, kost och logi. Då den av motionärerna förordade beräkningsgrunden således inte synes praktiskt genomförbar avstyrker utskottet yrkande 2 i motion 1982/83: 1350. Utskottet har för sin del inte funnit anledning till erinran mot den i propositionen angivna fördelningsgrunden.

Bidragsberättigad kurs skall omfatta minst fem kursdagar eller, i fråga om kurs som inom en för kursdeltagarna sammanhållen utbildningsgång uppdelas på flera kurstillfällen, sammanlagt minst fem kursdagar. I propo-

sitionen föreslås inte någon ändring av statsbidragsbestämmelserna i detta hänseende.

I motion 1982/83: 1350 (yrkande 1) hävdas att femdagarsregeln bör avskaffas. Den anges nämligen medföra svårigheter för de i motionen avsedda organisationerna att utnyttja bidraget för olika typer av förtroendemannakurser.

Utskottet behandlade förra året (UbU 1981/82: 21) ett motionsyrkande med samma innebörd som det nu framställda och erinrade då om att gällande bestämmelser inte förhindrar att en kurs delas upp på exempelvis två veckoslut. Vidare framhöll utskottet att kurs, för att vara bidragsberättigad, till inte obetydlig del skall avse utbildning i allmänna ämnen, t. ex. nationalekonomi och matematik, och att därför en minskning av antalet kursdagar skulle äventyra syftet med den statsunderstödda verksamheten. Av nämnda skäl avstyrkte utskottet det då aktuella motionsyrkandet. Utskottet finner inte anledning ändra ståndpunkt i frågan och avstyrker därför yrkande 1 i motion 1982/83: 1350.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som i budgetpropositionen förordats om ändringar i statsbidragsreglerna.

I motion 1982/83: 593 hemställs att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om statsbidrag till de konsumentkooperativa organisationernas kursverksamhet.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att de konsumentkooperativa organisationernas utbildningsverksamhet utgör ett viktigt led i en allmän strävan att demokratisera samhälle och näringsliv. Det finns därför enligt utskottets mening anledning att närmare pröva förutsättningarna att inom ramen för tillgängliga medel för central kursverksamhet rymma bidrag även till de konsumentkooperativa organisationerna. Regeringen bör enligt utskottets mening göra en sådan prövning i samband med budgetarbetet för budgetåret 1984/85. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1982/83: 593.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande en successiv avveckling av anslaget avslår motion 1982/83: 2174 yrkande 14,
2. att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 2174 yrkande 15 godkänner att 33 000 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1983/84 används till att finansiera anslaget Bidrag till viss central kursverksamhet,
3. att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 100 och med avslag på motion 1982/83: 2174 yrkande 16 till *Bidrag till viss central kursverksamhet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett anslag av 33 000 000 kr.,

4. att riksdagen med avslag på motion 1982/83: 1350 godkänner vad som i proposition 1982/83: 100 förordats om ändringar i statsbidragsreglerna,
5. att riksdagen beträffande bidrag till de konsumentkooperativa organisationernas centrala kursverksamhet som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1982/83: 593.

8. **Bidrag till kontakttolkutbildning.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt F 9 (s. 590–591) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till kontakttolkutbildning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 4 663 000 kr.

Stockholm den 10 mars 1983

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Jörgen Ullenhag (fp), Björn Samuelson (vpk), Larz Johansson (c) och Ingvar Johnsson (s).

Reservationer

1. Bred utbildning i datafrågor (punkt 1, mom. 2 och 3)

Kerstin Göthberg (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Den kortfattade" och på s. 6 slutar "till ungdomsorganisationerna" bort ha följande lydelse:

Som framgår av det föregående och som likaledes framhållits i motion 1982/83: 1669 har de bidrag som datadelegationen haft att fördela varit mycket eftersökta. För folkrörelser, organisationer och studieförbund måste det emellertid innebära betydande olägenheter att behöva avdela personella och ekonomiska resurser för kortsiktiga åtgärder under ett år i ett samarbete med statsmakterna för att nästa budgetår eventuellt behöva omdirigera sina resurser till ett annat samarbetsområde. Utskottet delar motionärernas uppfattning att varken bidragsmottagare eller samhälle är betjänta av att de selektiva statsbidragen på detta sätt ges en styrande effekt. Av nu anförda skäl och med hänsyn till vad i övrigt uttalas i motion 1982/83: 1669 föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 1674 (del av yrkande 1) som sin mening ger regeringen till känna att

statligt stöd till bred utbildning i datafrågor skall utgå även nästa budgetår. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer med ett preciserat förslag härom i tilläggsbudgetproposition. Det bör i sammanhanget noteras att datadelegationen framfört till regeringen att det är av vikt att studieförbunden också för budgetåret 1983/84 tilldelas medel för att genomföra bred utbildning i datafrågor, så att kontinuiteten i den verksamhet som inleds innevarande budgetår säkras.

Utskottet är ense med motionärerna om att ungdomsorganisationerna har en viktig roll när det gäller att diskutera och informera om datafrågor inte minst av den anledningen att det första mötet med elektroniken som många ungdomar i dag får uppleva är i form av dataspel m.m. Utbildning och information i datafrågor är emellertid inte någon huvuduppgift för ungdomsorganisationerna. Därför krävs det, som framhålls i motion 1982/83: 1669, särskilt stöd för att dessa organisationer skall kunna fullgöra sin del av denna viktiga verksamhet. Särskilt angeläget är det att organisationerna kan stödja verksamhet som syftar till att engagera flickor i utbildningen. Enligt utskottets mening bör – med bifall till denna del av yrkande 1 i motion 1982/83: 1674 – en del av de medel som satsas på bred utbildning i datafrågor reserveras för ungdomsorganisationerna.

dels att utskottets hemställan under 2 och 3 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande bred utbildning i datafrågor med bifall till motion 1982/83: 1674 yrkande 1 i denna del och med anledning av proposition 1982/83: 100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
3. att riksdagen beträffande ungdomsorganisationernas roll i datautbildningen med bifall till motion 1982/83: 1674 yrkande 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. (punkt 5, mom. 1)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar "Enligt utskottets" och slutar "budgetåret 1983/84" bort ha följande lydelse:

Utskottet har liksom motionärerna noterat att såväl antalet deltagare som antalet studietimmar fortlöpande har minskat under en följd av år. Denna utveckling torde främst hänga samman med nedgången i arbetskraftsinvandringen. Utskottet delar motionärernas uppfattning att de i propositionen beräknade timtalen är för höga. Riksdagen bör vid medelsanvisningen utgå från att undervisningen får omfatta högst de timtal som förordas i yrkande 12 i motion 1982/83: 2174 och med bifall till yrkande 13 i motionen anvisa ett förslagsanslag av 72 667 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2174 yrkandena 12 och 13 och med anledning av proposition 1982/83: 100 till *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 72 667 000 kr.,

3. Medelsberäkningen avseende anpassningskurser för synskadade (punkt 6, mom. 11)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "synskadade m. m." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är oacceptabelt att de synskadade skall drabbas av en jämförelsevis större åtstramning än vad som gäller för många andra grupper inom utbildningssektorn. Därför bör bidraget till anpassningskurser för synskadade och för heminstruktörskurser inte vara oförändrat nästa budgetår utan räknas upp med 400 000 kr. i enlighet med motion 1982/83: 1353. Anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor m. m. bör således höjas med detta belopp.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100, med bifall till motion 1982/83: 1353 och med avslag på motionerna 1982/83: 1365 och 1982/83: 1385 till *Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 405 565 000 kr.

4. Medelsberäkningen avseende försäkring av folkhögskoleelever (punkt 6, mom. 11)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Mot denna" och slutar "motion 1982/83: 1385" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att frågan om försäkring av folkhögskoleeleverna bör få en lösning redan budgetåret 1983/84. I avvaktan på resultatet av beredningen av studiestödsutredningens betänkande bör frågan lösas budgetåret 1983/84 på det sätt som föreslås i motion 1982/83: 1385 oavsett vilken utformning en studerandeförsäkring kan få de följande åren. Till denna senare fråga får utskottet återkomma när regeringens förslag föreligger.

Riksdagen bör således med bifall till motion 1982/83: 1385 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna att riksdagen snarast bör föreläggas förslag om utformning av försäkring av folkhögskoleeleverna budgetåret 1983/84. Riksdagen bör vidare med bifall till yrkande 2 i motion 1982/

83: 1385 anvisa 2 milj. kr. utöver vad som föreslås i proposition 1982/83: 100 beträffande förslagsanslaget Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 100, med bifall till motion 1982/83: 1385 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1982/83: 1353 och 1982/83: 1365 till *Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 407 165 000 kr. samt med bifall till motion 1982/83: 1385 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om försäkring budgetåret 1983/84 av folkhögskoleelever.

5. Bidrag till viss central kursverksamhet (punkt 7, mom. 1, 2 och 3)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar "Enligt utskottets" och slutar "begärda anslagsbeloppet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motion 1982/83: 2174 framförda uppfattningen att det statsfinansiella läget är sådant att resurserna inom utbildningsområdet måste koncentreras till sådant som är oundgängligen nödvändigt. Från denna utgångspunkt bör statsbidraget till central kursverksamhet successivt avvecklas och, som motionärerna föreslår, det i propositionen föreslagna anslagsbeloppet för nästa budgetår räknas ned till 24 750 000 kr. Med det anförda tillstyrker utskottet nu förevarande yrkanden i motion 1982/83: 2174.

dels att utskottets hemställan under 1, 2 och 3 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2174 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en avveckling av anslaget Bidrag till viss central kursverksamhet,
2. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2174 yrkande 15 och med anledning av proposition 1982/83: 100 godkänner att 24 750 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1983/84 används till att finansiera anslaget Bidrag till viss central kursverksamhet,
3. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2174 yrkande 16 och med anledning av proposition 1982/83: 100 till *Bidrag till viss central kursverksamhet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett anslag av 24 750 000 kr.,

6. Bidrag till de konsumentkooperativa organisationernas centrala kursverksamhet (punkt 7, mom. 5)

Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m), Jörgen Ullenhag (fp) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar "Utskottet anser" och slutar "motion 1982/83: 593" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som avstyrkt ett likalydande motionsyrkande vid två tidigare tillfällen (UbU 1979/80: 23 och 1980/81: 18), anser nu liksom då att största återhållsamhet måste iakttas när det gäller nya statsfinansiella åtaganden. Om kretsen av bidragsberättigade organisationer utvidgas kommer detta sannolikt att medföra ytterligare anspråk på medel under anslaget. Därtill kan fogas att den av utskottet godkända beräkningsgrunden för fördelningen av statsbidraget torde försvåra bidragsgivning till nytillkommande organisationer. Riksdagen bör av anförda skäl avslå motion 1982/83: 593.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande bidrag till de konsumentkooperativa organisationernas centrala kursverksamhet avslår motion 1982/83: 593.

Särskilt yttrande

Bred utbildning i datafrågor (punkt 1, mom. 2 och 3)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Göran Allmér (alla m) anför:

Med anledning av regeringens förslag i proposition 1981/82: 123 om samordnad datapolitik framförde moderata samlingspartiet i motion 1981/82: 2398 som sin uppfattning att det var mera angeläget att avsätta medel för information om den personliga integriteten och den enskildes rättigheter i dataregistreringssammanhang än för den utbildningsinsats regeringen förordade. I motionen föreslogs därför att riksdagen skulle avslå förslaget i propositionen att under ett nytt reservationsanslag, benämnt Bred utbildning i datafrågor, för budgetåret 1982/83 anvisa 10 milj. kr. Riksdagen biföll emellertid regeringens förslag om medelsanvisning. Vi vidhåller vår uppfattning i fråga om det statliga stödets inriktning men kan under förhandenvarande omständigheter ansluta oss till vad utskottet under punkt 1 i detta betänkande anfört om bred utbildning i datafrågor.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1983